

Kamerleden selecteren

Ongeveer twintig jaar geleden werd, op basis van een advies van een commissie onder voorzitterschap van Jos van Kemenade, de kandidaatstelling in de PvdA voor de Tweede Kamer (en ook voor de Eerste Kamer) gecentraliseerd. Voortaan zou het partijbestuur, desgewenst geholpen door een kandidaatstellingscommissie, een voorstel doen aan het congres en dat kon dan de lijst vaststellen.

Voor die tijd werd er voor elke kieskring een aparte kandidatenlijst opgesteld, met een gemeenschappelijke lijsttrekker die landelijk werd aangewezen. Zo'n kandidatenlijst in een kieskring (er zijn er negentien, de meeste vallen samen met provincies, behalve in Zuid-Holland, Noord-Holland, Noord-Brabant en Gelderland) werd opgesteld door het gewestelijk bestuur en vastgesteld door de gewestelijke vergadering.

In de praktijk kwamen de meeste kandidaten op de verkiesbare plaatsen en de opvolgersplaatsen uit de kieskring zelf. Bijna allemaal waren ze goed bekend; het waren Kamerleden, bekende wethouders of Statenleden, leden van een gewestelijk bestuur of van de partijraad. In de jaren tachtig was 30% van de Kamerleden voordien dagelijks bestuurder van een gewest geweest. Dat leverde mensen op als Willem Vermeend, Dick de Cloe, Tineke Netelenbos en Gert Jan van Otterloo.

- 4 Deze decentrale gang van zaken was het partijbestuur natuurlijk een doorn in het oog. Centrale bestuurders vonden dat er veel te veel macht op regionaal niveau lag. Het belangrijkste argument om de kandidaatstelling te centraliseren was telkens dat het een onsamenhangende Kamerfractie zou opleveren. Specialiteiten zouden ontbreken en sommige gewesten zouden te veel letten op het partijverleden van kandidaten en te weinig op de kwaliteit. Uiteindelijk lukte het om de macht van de 'gewestelijke baronnen' te breken.

Wat valt op als we de ervaringen van de afgelopen twintig jaar op een rij zetten? Telkens werd een aparte kandidaatstellingscommissie ingesteld — het is nu eenmaal veel werk om vele honderden kandidaten te beoordelen. Hoewel het partijbestuur altijd wel vertegenwoordigd was in die commissie, bracht zij toch elke keer weer wijzigingen aan in de lijst met voorgestelde kandidaten. Op het partijcongres werd nog maar weinig veranderd aan het voorstel. Het congres van 25 april 2010 veranderde zelfs helemaal niets aan de voorgestelde lijst. En niet omdat er geen behoefte zou bestaan aan wijzigingen, maar omdat het erg moeilijk is om een meerderheid achter een aanpassing te krijgen. Er spelen zoveel deelbelangen een rol — naast allerlei sentimenten — dat het voorstel er vrijwel altijd ongewijzigd doorkomt.

Het aantal kandidaten is ongelooflijk groot — bij de recente kandidaatstelling voor de Tweede Kamer meer dan zeshonderd. Het overgrote deel daarvan zijn 'zelfmelders'; in beperkte mate gaat de selectiecommissie of de partijtop zelf op zoek naar geschikte kandidaten. Al met al is het een ondoorzichtig proces hoe tot een kandidatenlijst wordt gekomen. Daarbij spelen vaak argumenten die weinig met de kwaliteiten van de kandidaten te maken hebben. Bij het recente congres op 25 april benadrukte Ella Kalsbeek, de voorzitter van de kandidaatstellingscommissie, bij herhaling dat de lijst een subtiel bouwsel is, waarin je niet ongestraft een steen kunt verplaatsen. Op een onduidelijke grondslag is nu al enkele malen sprake geweest van een lijst waarop om en om een man en een vrouw staan.

Voortdurend klinkt de kritiek dat kandidaten van buiten de Randstad weinig kans hebben op een goede plaats. Telkens komt zelfs ongeveer 20% van de kandidaten uit Amsterdam — ongeveer evenveel als uit Friesland, Groningen, Drenthe, Overijssel en Gelderland samen. Om kandidaat te worden of om Kamerlid te blijven, moet je vooral opvallen bij mensen in het centrum

van de partijmacht en maakt het weinig uit wat er binnen de rest van de partij van je wordt gevonden.

Maar de belangrijkste vraag is natuurlijk: levert het gecentraliseerde selectieproces dat we nu twintig jaar kennen betere Kamerleden en een betere fractie op? Op grond van feiten valt hier geen zinnig woord over te zeggen, maar mijn indruk is: nee, er is geen verbetering opgetreden. Eigenlijk blijkt het ook uit het gemak waarmee mensen die bij de vorige kandidaatstelling verrassend hoog werden gezet de volgende keer uit beeld verdwijnen.

Volgens mij wordt het tijd om de gecentraliseerde kandidaatstelling grondig te evalueren en na te gaan of er verbeteringen mogelijk zijn die de kwaliteit en effectiviteit van de Tweede Kamerfractie vergroten.

ARIE DE JONG

Voorzitter PvdA-gewest Zuid-Holland